

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Факультет психології та соціальної роботи

Кафедра диференціальної і спеціальної психології

Д и п л о м н а р о б о т а
Бакалавра

на тему: «**Особливості уваги дітей дошкільного віку**»

«Peculiarities of attention of preschool children»

Виконала: студентка денної форми
навчання
спеціальності 053 Психологія
Асатрян Метаксія Андраніківна
Керівник д. психол. н., професор
Чернявська Тетяна Павлівна
Рецензент к. психол. н., доцент
Коваль Ганна Шамиліївна

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри
№ __ від __. __. 20 __ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Захищено на засіданні ЕК № ____
протокол № __ від __. __. 20 __ р.
Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Голова ЕК

(підпис)

Одеса – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ УВАГИ В ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	
1.1. Сутність поняття «уваги» у психології.....	6
1.2. Динаміка розвитку уваги в різні вікові періоди життя дитини.....	13
1.3. Прийоми і методи розвитку уваги дошкільників.....	17
Висновки до першого розділу.....	22
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНІВ РОЗВИТКУ УВАГИ ДОШКІЛЬНИКІВ	
2.1. Організація та методи дослідження.....	23
2.2. Результати емпіричного дослідження рівнів розвитку уваги дошкільників.....	32
2.3. Корекційна робота по розвитку уваги дошкільників.....	37
2.4. Практичні рекомендації по розвитку і організації уваги молодших дошкільників.....	39
Висновки до другого розділу.....	40
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	44
ДОДАТКИ.....	48

ВСТУП

Актуальність теми. Увага є важливим пізнавальним процесом, який лежить в основі всіх психічних функцій людини. Але в сьогоdnішньому світі гаджетів і інформаційного перевантаження ми рідко здатні дійсно управляти своєю увагою. Формування і розвиток таких фокусів уваги, як увагу до себе, до інших і до великих систем, в яких ми живемо, може радикально змінити і поліпшити якість не тільки нашого життя і відносин, але і навколишній світ [6].

Увага - дуже важливий психічний процес для повноцінного розвитку дітей і благополучного подальшого навчання в школі. Увага є умовою успішного здійснення будь-якої діяльності дітей як зовнішньої, так і внутрішньої, а його продуктом її якісне виконання. Увага - важлива сторона пізнавальної діяльності. Вихователю дитячого садка необхідно знати особливості його формування.

К.Д. Ушинський писав, що увага - є ті двері, яку не може минути жодне слово учення, інакше воно не потрапить в душу дитини [9].

Увага серед пізнавальних процесів займає особливе місце, оскільки воно не має власного змісту, а обслуговує інші психічні процеси. Увага багато в чому визначає успішність їх функціонування. Від рівня розвитку властивостей уваги (стійкості, концентрації, обсягу, розподілу, перемикання) і від рівня сформованості довільної уваги, мабуть, багато в чому залежить і успішність будь-якої діяльності дитини в цілому.

Проблемам уваги присвячені роботи таких психологів, як Л.С. Виготський, Б.С. Братусь, П.Я. Гальперін, Ю.Б. Гіппенрейтер, Д. Гоулман, У. Джемс, Н.Ф. Добринін, М.М. Ланге, А.Р. Лурія, О.В. Петраков, С.Л. Рубінштейн, Е. Тітченер, Д.Н. Узнадзе, Е. Хелловелл, Д.Б. Ельконін та багатьох інших. Однак, детального вивчення потребує дослідження особливостей уваги дітей дошкільного віку.

Таким чином, актуальність і соціальна значимість проблеми, а також протиріччя між необхідністю розвитку уваги у дітей дошкільного віку, з

одного боку, і недостатньою розробкою психологічних засобів його корекції у дітей дошкільного віку зумовили вибір теми нашої роботи «Особливості уваги дітей дошкільного віку».

Мета роботи - це теоретичне і емпіричне вивчення особливостей розвитку уваги у дітей дошкільного віку.

Для досягнення зазначеної мети визначені наступні **завдання** дослідження:

1. Провести теоретичний аналіз стану проблеми уваги в психологічній літературі і охарактеризувати особливості розвитку уваги у дітей дошкільного віку.

2. Підібрати методики вивчення особливостей уваги у дітей дошкільного віку.

3. Емпірично дослідити рівні розвитку уваги дошкільнят.

4. Розробити рекомендації з розвитку уваги у дітей.

Об'єкт дослідження - увага дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження - особливості розвитку уваги дітей дошкільного віку.

Методи дослідження:

- **теоретичні** – аналіз, узагальнення і систематизація теоретичних концепцій і положень щодо проблем креативності і мотивації досягнення;

- **емпіричні** – методика діагностики продуктивності и стійкості уваги «Знайди і викресли» (Немов Р.С.), довільної уваги «Будиночок» (Н. Гуткіна), переміканій довільної уваги «Трикутники», «Графічний диктант» (Д. Б. Ельконіна), « Знайди відмінність ».

- **методи математичної та статистичної обробки даних.**

Вибіркова сукупність. Дослідження проводилось впродовж 2017-2018 років, на базі Одеської ДНЗ «Ясла - садок» № 307. Респонденти – діти віком 4 – 6 років. Всього в дослідженні взяло участь 60 осіб.

Практичне значення дослідження. Отримані результати теоретико-емпіричного дослідження з обраної теми можна використовувати в процесі

роботи практичного психолога, оптимізуючи процес психологічного супроводу в навчальних закладах, а також в індивідуальній роботі психолога-консультанта.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дипломної роботи – 64 сторінки, основна частина – 47 сторінок.

ВИСНОВКИ

В роботі наведено теоретичне узагальнення і емпіричне дослідження наукової проблеми, що виявляється у вивченні особливостей уваги дітей дошкільного віку.

1. Результати теоретичного аналізу психологічній літератури дали підстави зробити наступні висновки.

Увага - це найважливіша якість, яке характеризує процес відбору потрібної інформації і відкидання зайвої. В людський мозок щомиті надходять тисячі сигналів із зовнішнього світу. Якби не існувало уваги (своєрідного фільтра), то наш мозок не зміг би уникнути перевантаження.

Увага має певні властивості: об'ємом, стійкістю, концентрацією, вибірковістю, розподілом, переключенням і довільністю. Порушення кожного з перерахованих властивостей приводить до відхилень у поведінці і діяльності дитини.

Часто зустрічається недостатня довільність уваги, при цьому дитині важко зосереджувати увагу на вимогу.

2. Для проведення діагностики були використані наступні методики: «Знайди і викресли» (Р.С. Немов), «Будиночок» (Н. І. Гуткіна), «Графічний диктант» (Д. Б. Ельконіна), «Трикутники», «Знайди відмінність». Всі ці методики використовувалися для виявлення: рівня продуктивності і устачивее уваги, рівня довільної уваги і також на виявлення рівня переключення довільної уваги.

3. Дослідження проводилося в Одеському ДОУ «Ясла - сад» № 307, в старших і в середніх групах, вік від 4 до 6 років.

В результаті дослідження ми розкрили сутність поняття уваги і охарактеризували його особливості у дошкільнят, провели дослідно-експериментальну роботу з визначення рівня розвитку уваги у дошкільнят, розробили методичні рекомендації з розвитку уваги.

Аналіз дослідно-експериментальної роботи показав, що проблема особливості розвитку уваги в дошкільному віці значна.

Отримані результати показали, що в дошкільному віці складаються елементи довільності в управлінні увагою на основі розвитку мови, пізнавальних інтересів. Увага стає опосередкованим.

В результаті ми виявили, що у деяких дітей відсутність інтересу і мотивації до завдання, що безпосередньо пов'язано з недоліками в розвитку уваги.

4. Корекційно-розвиваюча робота сприяє формуванню і розвитку уваги дітей дошкільного віку.

Корекційно-розвиваюча робота може будуватися на заняттях, що вимагають постійної напруги довільної уваги. Використовувані на заняттях елементи гри, продуктивні види діяльності, часта зміна форм діяльності дозволяють підтримувати увагу дітей на досить високому рівні.

Велике значення для розвитку цілеспрямованої уваги в дошкільному віці має навчальна гра, так як вона завжди має завдання, правила, дії і вимагає зосередженості. Щоб своєчасно розвивати у дітей певні якості уваги (цілеспрямованість, стійкість, зосередженість) і здатність керувати ними, необхідні спеціально організовані ігри та вправи. В одних іграх треба враховувати різні вимоги завдання, в інших - вміти виділяти і пам'ятати мета дії, по-третє - вчасно перемикаати увагу, по-четверте - зосередженість і стійкість уваги, а оскільки необхідно зауважити і усвідомити зміни, що відбулися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андріяшина Н.В. Властивості уваги як фактори засвоєння української мови учнями четвертих – п'ятих класів / Н.В. Андріяшина: дис. канд. психол. наук: 19.00.07 / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. – К. 1999. – 189 с.
2. Бондарев И.П. Новая методика оценки свойств внимания / И.П. Бондарев, О.И. Вылегжанин и др. // Вопросы психологии. -2000. - №5. - С.127-131.
3. Волков Б.С. Детская психология в вопросах и ответах / Б.С. Волков, Н.В. Волкова. - М., 2002. - ... с.
4. Выготский, Л.С. Вклад отечественных ученых в изучение проблемы развития внимания в целом и развития внимания у детей дошкольного возраста / Л.С. Выготский, Д.Б. Эльконин, П.Я. Гальперин. - М.: Просвещение, 2001. - С. 312.
5. Гальперин. П.Я. К проблеме внимания / П.Я. Гальперин // Психология внимания. - М.: ЧеРо, 2001. - С 34.
6. Гоулман Д. Фокус. О внимании, рассеяности и жизненном успехе / Д. Гоулман. – М.: Изд-во АСТ, Corpus. 2015. – 384 с.
7. Джемс У. Научные основы психологии / У. Джемс. – Мн.: Харвест, 2005. - 528 с.
8. Дормашов Ю.Б. Психология внимания / Ю.Б. Дормашов, В.Я. Романов. - М.: Флинта, 2002.- 376 с.
9. Заваденко Н.Н. Как понять ребенка: дети с гиперактивностью и дефицитом внимания. – М. : Школа-Пресс, 2000. – 112с.
10. Канеман Д. Внимание и усилие / И. Уточкин (пер.англ.). – М. : Смысл, 2006. – 287с.
11. Костюк Г.С. Психология / Г.С. Костюк. – К.: Радянська школа, 1968. – 395 с.

12. Лекции по общей психологии / А.Р. Лурия. - СПб.: Питер, 2006. - 320с.
13. Лиля Н.Н. Развитие свойств внимания в процессе обучения учащихся начальных классов / Н.Н. Лиля: дис. канд. психол. наук: 19.00.07 / КГПИ им. А. М. Горького. – К., 1987 – 163 с.
14. Маклаков А.Г. Общая психология / А.Г.Маклаков - СПб.: Питер, 2001.- 592 с.: ил.- (серия «Учебник нового века»).
15. Максимова, А. Гиперактивность и дефицит внимания у детей [Текст] / А. Максимова. Ростов н/Д.: Феникс, 2006. -С. 123
16. Мухина В.С. Возрастная психология / В.С.Мухина - М.: Изд-во «Академия», 2000. - 205с.
17. Немов Р.С. Психология: учебник для студ. высш. пед. заведений / Р.С.Немов: в 3 кн.- 4-е изд. - М.: гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2001.- кн.1: общие основы психологии.- 688 с.
18. Обухова Л.Ф. Возрастная психология / Л.Ф. Обухова. - М.: Юрайт, 2009. -С. 345
19. Общая психология. В 7 т.: учебник для студ. высш. учеб. заведений/ под ред. Б.С. Братуся. - Т.4 Внимание / М.В. Фаликман.- М.: Издательский центр «Академия», 2006.- 480с.
20. Осипова А.А., Малашинская Л.И. Диагностика и коррекция внимания. Программа для детей 5-9 лет/А.А.Осипова. М., 2001.
21. Палагина, Н.Н. Психология развития и возрастная психология: учебное пособие для вузов [Текст] / Н.Н. Палагина.- М.: Московский психолого-социальный институт, 2005. - С. 86
22. Петраков А.В., Девина И.А. Развиваем внимание. / И.А.Девина.,А.В.Петраков. М.: Издательство Ось-89, 2001.
23. Психология внимания / под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. - М.: ЧеРо, 2001. – 858 с.
24. Рубинштейн С.Л: Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. - СПб.: Питер, 2006.- 713 с.

25. Сапогова Е. 100 игр для больших и маленьких. Игры для развития внимания дошкольников / Е.Сапогова.- Издательства: АСТ, Астрель, Родничок, 2002.
26. Синьов В. М., Матвеева М. П., Хохліна О. П. Психологія розумово відсталого дитини / Синьов В. М., Матвеева М. П., Хохліна О. П. – К. : Знання, 2008. – 359 с.
27. Тихомирова Л.Ф. Упражнения на каждый день: развитие внимания и воображения дошкольников / Л.Ф.Тихомирова. Популярное пособие для родителей и педагогов. Ярославль, Академия развития, Академия холдинг, 2000.
28. Узнадзе Д.Н. Общая психология / Д.Н. Узнадзе. - М.: Смысл; СПб.: Питер, 2004.- 413 с.
29. Хрестоматия по вниманию / Под ред. А. Н. Леонтьева. – М.: Изд-во МГУ, 1976. – 305 с.
30. Хэлловэлл Э. Не отвлекайте меня! Как сохранить высокую концентрацию несмотря ни на что / Э. Хэлловэлл: пер. с англ. А. Анваера. – М.: Манн, Иванов и Фербер. 2015. – 272 с.
31. Цимбалюк І. М., Созонюк О. С. Педагогічна психологія. / С.О.Созонюк., М.І.Цимбалюк – Рівне, 2004. – 386с.
32. Эльконин Д.Б. Психическое развитие в детских возрастах: Избранные психол. труды / Б.Д.Эльконин. – М. : Академия педагог. и социальных наук, 1995. – 416с.
33. Методика «Найди и вычеркни» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://vsetesti.ru/53>.
34. Методика «Домик» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://psylist.net/praktikum/32.htm>.
35. Методика «Графический диктант» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://psylist.net/praktikum/grafdikal.htm>.

36. Методика «Найди отличия» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://sites.google.com/site/logopedonlain/psihologogiceskaa-diagnostika-testy/testy-dla-detej-ot-3-do-5-let/vnimanie-test-najdi-otlicie>.

37. Упражнение «Рукопожатие» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://trepsy.net/kommunikat/stat.php?stat=784>.

38. Упражнение «Ласковое имя» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.psyoffice.ru/4-0-2768.htm>.

39. Игра «Магазин» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://doshkolnik.ru/index/107-----/4685--.html>.

40. Игра «Что я вижу?» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.psyoffice.ru/4-0-2610.htm>.